

Sygn. akt I Ca 80/16

POSTANOWIENIE

Dnia 20 kwietnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Elblągu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Dorota Twardowska

Sędziowie: SO Arkadiusz Kuta

SO Krzysztof Nowaczyński (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Danuta Gołębiewska

po rozpoznaniu w dniu 20 kwietnia 2016 r. w Elblągu

na rozprawie

sprawy z wniosku Gminy G.

z udziałem S. S.

o stwierdzenie nabycia spadku

na skutek apelacji uczestnika

od postanowienia Sądu Rejonowego w Braniewie

z dnia 10 grudnia 2015 r. sygn. akt I Ns 2055/15

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę Sądowi Rejonowemu w Braniewie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sygn. akt I Ca 80/16

UZASADNIENIE

Gmina G. wniosła o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym dnia 20 kwietnia 2004 r. J. S.. Jako uczestnika postępowania wskazała jego syna – S. S.. Swój interes prawny w złożeniu wniosku uzasadniła koniecznością ustalenia podatników podatku od nieruchomości dotyczącego położonych na terenie wnioskującej Gminy nieruchomości, których właścicielem był spadkodawca.

Uczestnik postępowania S. S. nie zgodził się z wnioskiem. Oświadczył, że zrzeka się spadku i nie chce dziedziczyć po ojcu.

Postanowieniem z dnia 10 grudnia 2015 r. Sąd

Rejonowy w B. stwierdził, że spadek po J. S., zmarłym dnia 20 kwietnia 2004 r. w E., ostatnio stale zamieszkałym w S., na podstawie ustawy nabył w całości syn S. S. wprost. Ponadto zasądzone od uczestnika na rzecz wnioskodawcy kwotę 110 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania. Orzeczenie to było wynikiem następujących ustaleń i wniosków:

Spadkodawca J. S., ostatnio stale zamieszkały w S., Gmina G., zmarł w dniu 20 kwietnia 2004 roku w E.. W chwili śmierci był wdowcem i miał jedno dziecko, tj. uczestnika postępowania S. S.. Spadkodawca nie sporządził testamentu. Ustalono nadto, że uczestnik postępowania S. S. nie składał oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku po swoim ojcu.

Sąd Rejonowy zważył, że powyższe ustalenia stanu faktycznego oparto na złożonym w toku postępowania przez uczestnika postępowania zapewnieniu spadkowym oraz korelujących z nim dowodach w postaci dokumentów, których prawdziwość nie była kwestionowana. Stosownie do treści art. 926 § 1 k.c., powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu. Jak wynika z materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, spadkodawca nie sporządził testamentu, należało zatem stwierdzić nabycie spadku po nim w oparciu o przepisy kodeksu cywilnego. Zgodnie z art. 931 § 1 k.c., w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Skoro w chwili śmierci spadkodawca był wdowcem i miał jedno dziecko, to do spadku powołany jest jedyny syn – S. S..

D. orzeczono jak w postanowieniu. O kosztach postępowania postanowiono na mocy art. 520 § 2 k.p.c., gdyż interesy wnioskodawczyni i uczestnika były sprzeczne.

W apelacji od powyższego postanowienia uczestnik S. S., zarzucając naruszenie prawa materialnego i procesowego, tj. art. 1012 k.c., art. 1015 k.c. i art. 640 k.p.c., domagał się jego uchylenia. W uzasadnieniu wskazywał, że o śmierci ojca dowiedział się dopiero w październiku 2015 r., kiedy doręczono mu odpis wniosku o stwierdzenie nabycia spadku. Wynikało to z faktu, że ojciec dawno temu wyprowadził się i nie utrzymywał z ojcem i jego rodziną żadnych kontaktów. Również bliżsi i dalsi znajomi nie poinformowali go o śmierci ojca. Dlatego nie upłynął jeszcze termin do złożenia oświadczenia o sposobie nabycia spadku. Ponadto ojciec mieszkając z konkubiną mógł być osobą zadłużoną, czego nie można było sprawdzić. W tym stanie zachodzi potrzeba przeprowadzenia dowodu z przesłuchania uczestnika w postępowaniu apelacyjnym.

Wnioskodawczyni Gmina G. nie odniosła się do apelacji.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja uczestnika okazała się zasadna. Trafnie zarzucono w niej naruszenie art. 1012 k.c. i art. 1015 k.c. w zw. z art. 640 k.p.c. przez ustalenie, że uczestnik postępowania nie złożył oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku.

Zgodnie z art. 1015 k.c. oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Tak w doktrynie, jak i w orzecznictwie sądowym nie budzi wątpliwości, że termin do złożenia takiego oświadczenia woli ma charakter terminu zawitego i uprawnienie spadkobiercy do jego złożenia wygasa wraz z jego upływem. Jednak konstrukcja prawna powoływanej regulacji prawnej nakazuje liczenie początku biegu terminu dla każdego spadkobiercy indywidualnie i oznacza, że dla spadkobiercy ustawowego będzie to z zasady data, w której dowiedział się o śmierci spadkodawcy, o ile w tej dacie wiedział o łączącym go ze zmarłym pokrewieństwie uzasadniającym powołanie do dziedziczenia w pierwszej kolejności – art. 931 k.c. (por. Andrzej Kidyba, Elżbieta Niezbecka, Komentarz do art. 1015 k.c., system informacji prawnej LEX Omega).

W związku z powyższym termin do złożenia oświadczenia spadkowego dla uczestnika rozpoczynał swój bieg od dnia, w którym dowiedział się o śmierci spadkodawcy. W toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji uczestnik zarzucał, że nie zgadza się z wnioskiem, „...chcę zrezygnować z tego spadku”, „...że się zrzekam spadku..., nie składałem oświadczenia o odrzuceniu spadku” (por. protokoły rozprawy – k. 20 i 30). Pomimo tego Sąd a quo nie pouczył go o wyżej powołanych regulacjach prawnych, nie odebrał od niego oświadczenia spadkowego, a przede wszystkim nie poczynił żadnych ustaleń w zakresie początku biegu terminu dla złożenia takiego oświadczenia woli. Tymczasem w apelacji uczestnik konkretnie już wskazał, że o śmierci ojca dowiedział się w październiku 2015 r., po otrzymaniu odpisu wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po swoim ojcu. W takiej sytuacji nie da się odeprzeć zarzutu, że w

toku postępowania mógł nie upłynąć jeszcze termin do złożenia oświadczenia o sposobie nabycia spadku. Trzeba też wyraźnie podkreślić, że „ Nie ma znaczenia rozpoznanie wniosku o stwierdzenie nabycia spadku przez sąd w okresie kilku miesięcy po jego złożeniu, jeżeli wniosek taki został złożony przed upływem sześciu miesięcy od dowiedzenia się przez uczestnika o śmierci spadkodawcy (art. 1015 § 1 k.c.) i termin taki powinien być zachowany, gdy czynności zmierzające do odbioru oświadczenia spadkobiercy (art. 641 k.p.c.) dokonane zostaną przed sądem nawet po upływie wspomnianego terminu. Zgodnie z art. 640 § 2 k.p.c., oświadczenie o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza może być składane w sądzie spadku w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku” (tak: Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 15 października 2015r., II CZ 71/15, system LEX Omega nr 1823320). Innymi słowy, jeśli wniosek taki zostanie złożony przed upływem sześciu miesięcy od dowiedzenia się przez uczestnika o śmierci spadkodawcy, to termin z art. 1015 k.c. jest zachowany, gdy czynności zmierzające do odbioru oświadczenia spadkobiercy dokonane zostaną przed sądem nawet po upływie wskazywanego terminu.

Przenosząc ten trafny pogląd na grunt przedmiotowej sprawy nie sposób nie dostrzec, że uczestnik w toku postępowania pierwszoinstancyjnego wyraził wolę złożenia przed sądem spadku oświadczenia spadkowego (art. 1018 § 3 k.c.), skoro podnosił, że chce zrezygnować ze spadku i zrzeka się go. W takiej sytuacji obowiązkiem Sądu było pouczenie go skutkach prawnych złożenia oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku oraz odebranie samego takiego oświadczenia woli, a następnie dokonanie oceny czy oświadczenie zostało złożone w terminie wynikającym z art. 1015 k.c. Jest to tym bardziej oczywiste, gdy zważyć, że w apelacji uczestnik zarzucił, iż o śmierci ojca dowiedział się dopiero w październiku 2015 r., zaś na rozprawie apelacyjnej oświadczył, że chciał złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku, ale nikt go o takiej możliwości nie pouczył. Tym samym Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, co skutkowało uchYLENIEM zaskarżonego postanowienia i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

W toku ponownego rozpoznania sprawy Sąd Rejonowy oceni, czy złożone w toku postępowania apelacyjnego oświadczenie o odrzuceniu spadku jest skuteczne. W tej mierze należy przede wszystkim ustalić, kiedy uczestnik dowiedział się o śmierci ojca. Niezbędne dla dokonania takiej oceny będzie przeprowadzenie wnioskowanego w apelacji dowodu z przesłuchania uczestnika S. S., ewentualnie przeprowadzenie innych dowodów, które pozwolą na ustalenie daty początkowej dla złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. Należy przy tym pamiętać, że termin z art. 1015 k.c. może być zachowany również, gdy czynności zmierzające do odbioru oświadczenia spadkowego podjęte zostały przed sądem nawet po upływie terminu wynikającego z powoływanego przepisu prawa. Tak więc w zależności od poczynionego ustalenia Sąd albo stwierdzi nabycia spadku jak w zaskarżonym postanowieniu albo podejmie dalsze postępowanie z udziałem dalszych spadkobierców ustawowych, na których wskazał uczestnik postępowania po odebraniu oświadczenia o odrzuceniu spadku na rozprawie apelacyjnej.